

**Førtidspension og psykiske
lidelser blandt socialpædagoger
og socialrådgivere i PKA
- Statistisk analyse**

Maj 2008

**Jørgen Møller Christiansen og
Henning Hansen**

Førtidspension og psykiske lidelser blandt socialpædagoger og socialrådgivere i PKA - Statistisk analyse

Maj 2008

**Jørgen Møller Christiansen og
Henning Hansen**

Indhold

1	Indledning.....	2
2	Udviklingen i bevillinger af førtidspensioner i PKA	3
3	Sammenligninger med andre grupper.....	8
4	Sammenfatning	11

1 Indledning

CASA har gennemført en analyse for PKA af sammenhængen mellem førtidspension og psykisk lidelse blandt socialpædagoger og socialrådgivere i PKA. Analysen omfatter både en litteraturgennemgang, en interviewundersøgelse og en statistisk analyse. I dette notat præsenteres resultaterne af den statistiske analyse.

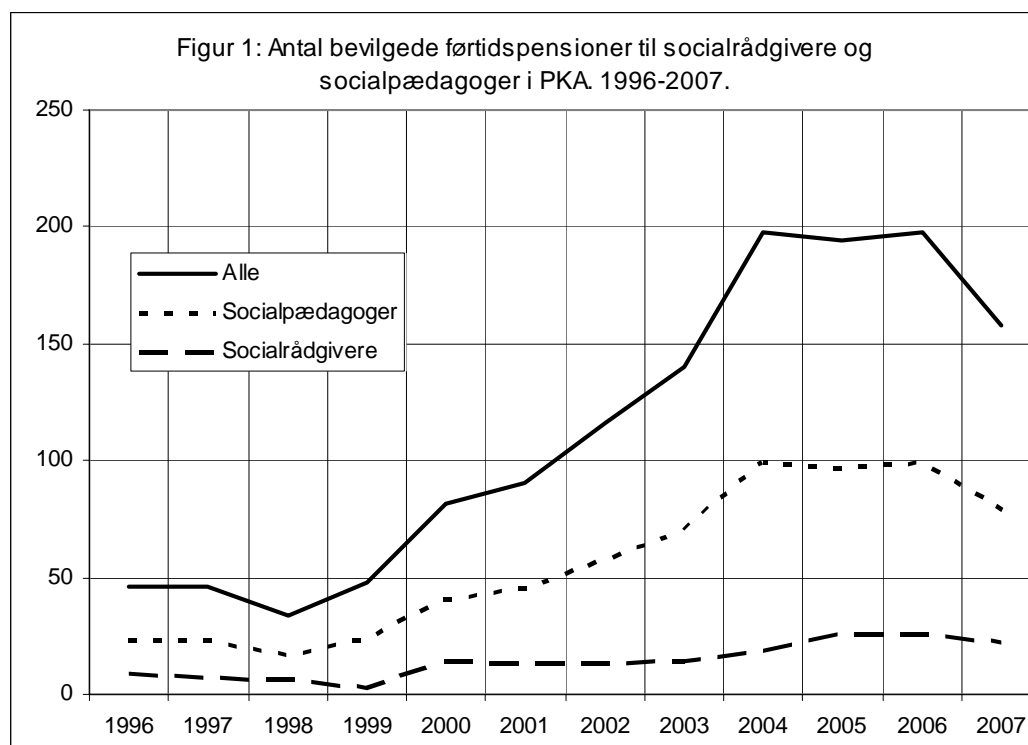
Spørgsmålet om førtidspension og psykiske lidelser kan belyses gennem forskellige statistiske kilder. Den Sociale Ankestyrelses hjemmeside¹ indeholder ajourførte statistiske oplysninger om udviklingen i alle nytilkendelser af førtidspension, ligesom der kvartalsvis udarbejdes en særskilt publikation². Desuden udarbejder nogle pensionskasser deres egne statistikker. Det gælder bl.a. PKA, som er centrum for denne rapport. Vi har modtaget statistiske oplysninger for perioden 1996-2007 for socialrådgivere og socialpædagoger, der er medlemmer af PKA.

¹ <http://www.ast.dk/dataportal>.

² http://www.ast.dk/Page_Pic/pdf/Fop_Kvartal4_2007_11_02_2008_10_25.pdf

2 Udviklingen i bevillinger af førtidspensioner i PKA

Figur 1 viser udviklingen i bevilgede førtidspensioner til henholdsvis socialrådgivere og socialpædagoger i perioden 1996-2007.

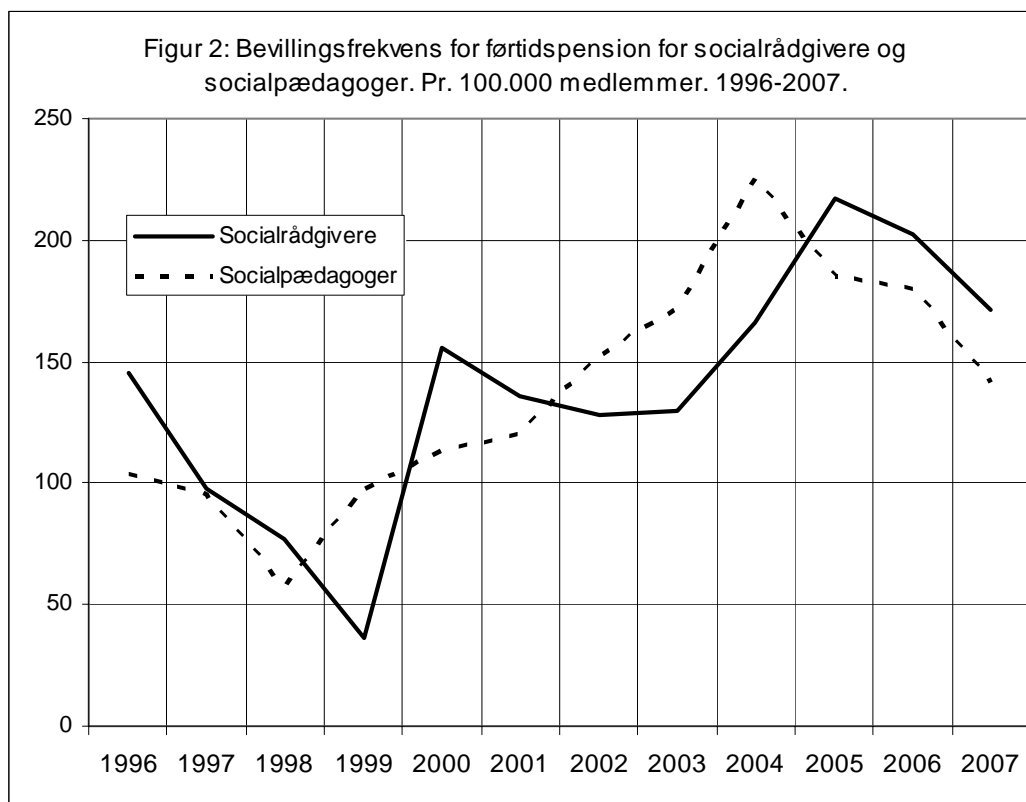

Kilde: Statiske data fra PKA.

Figur 1 viser, at der har været en klar stigning i antal bevilgede førtidspensioner på grundlag af psykiske diagnoser i perioden 1996-2004. Men i perioden 2004-2006 var antallet stabilt på et højt niveau. I det seneste år 2007 er der sket et markant fald på hele 20 %. Det interessante spørgsmål er, om faldet fra 2006 fortsætter i de kommende år.

Figur 1 viser, at den beskrevne udvikling er sket for både socialrådgivere og socialpædagoger, men mest udpræget for socialpædagogerne.

I figur 2 vises bevillingsfrekvensen (pr. 100.000 medlemmer) i perioden 1996-2007, hvor der er taget hensyn til, hvor mange PKA-medlemmer der er henholdsvis socialrådgivere og socialpædagoger. Det giver et bedre sammenligningsgrundlag.

Anm. Tallene for 2007 er beregnet ud fra oplysningerne om medlemstal for 2006.
Kilde: Statistiske data fra PKA.

Figur 2 viser, at bevillingsfrekvensen er nogenlunde ens for de to faggrupper. I nogle perioder har socialpædagogerne haft den højeste bevillingsfrekvens, og i andre perioder har socialrådgiverne ligget højest. I 2007 ligger socialrådgivernes bevillingsfrekvens ca. 20 % højere end socialpædagogernes.

I perioden 1998-2004 er bevillingsfrekvenserne steget markant fra ca. 50 i 1998 til ca. 220 i 2004 – altså en firedobling. Hvis vi derimod tager udgangspunkt i 1996, er der dog kun tale om en fordobling. Men uanset udgangspunktet er der helt klart sket en stærk stigning i antal førtidspensioner med psykiske diagnoser i perioden 1996-2005 blandt socialrådgivere og socialpædagoger. I de sidste par år er der imidlertid sket en pæn nedgang.

Konklusionen på udviklingen i førtidspensioner blandt socialrådgivere og socialpædagoger er altså, at uanset hvordan man opgør statistikken, har der været tale om en meget stærk stigning i antal nytildelte førtidspensioner i perioden 1998-2004. I de sidste par år har der imidlertid været en markant nedgang.

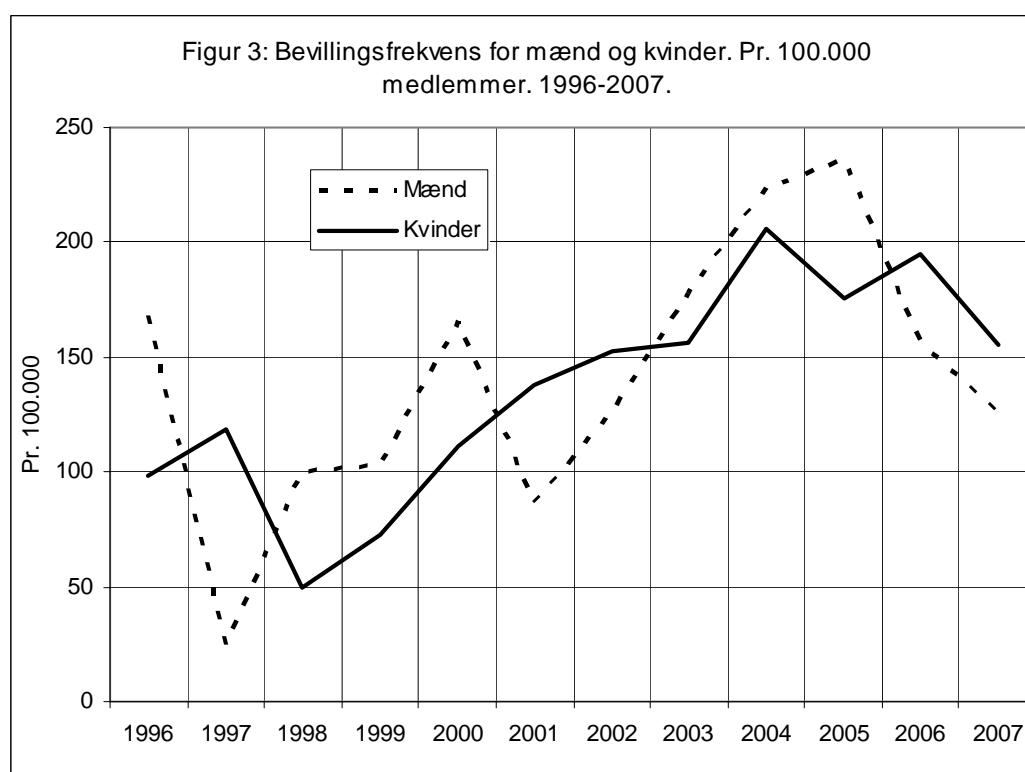
En forklaring på udviklingen kan være, at en højesteretsdom i 1999 fastlagde, at lettere sindslidelser skal have større vægt i den samlede pensionsvurdering. En anden forklaring kan være, at førtidspensionsloven blev ændret pr. 1. januar 2003, hvor man gik fra et erhvervsevnetabskriterium til et ar-

bejdsevnekriterium. Det er dog ikke klart, i hvilken retning det trækker i forbindelse med psykiske lidelser, men noget tyder på, at det kan forklare den stærke stigning fra 2003 til 2004.

Det seneste år har der været et fald i antallet, som det er vanskeligt at forklare. Måske er det en konsekvens af strukturreformen, hvor de nye kommuner ikke har nået at behandle så mange førtidspensionsssager. I så fald er det kun et midlertidigt fald, som vil blive indhentet i de kommende år.

Køn

Spørgsmålet er desuden om udviklingen i antal førtidspensioner har været ens for mænd og kvinder. Det kan PKAs statistik også belyse i figur 3, som viser bevillingsfrekvensen for henholdsvis mænd og kvinder.

Kilde: Statistiske data fra PKA.

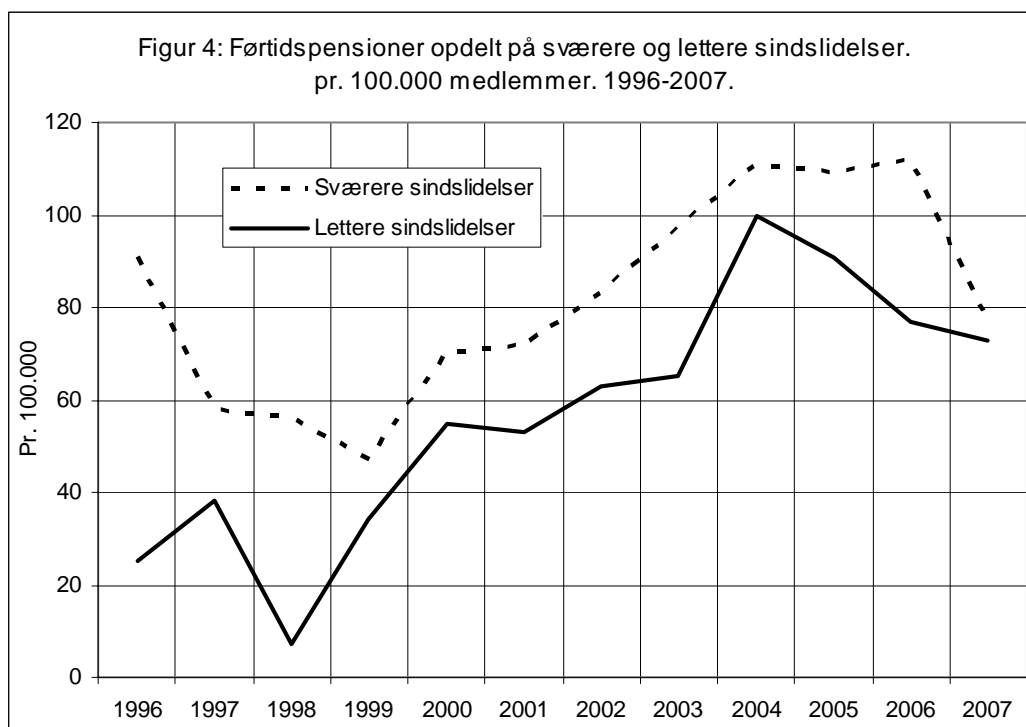
Det generelle billede er, at bevillingsfrekvensen er nogenlunde lige stor for mænd og kvinder i det meste af perioden. Man bemærker dog, at der er større svingninger blandt mænd end blandt kvinder, hvilket skyldes, at der er tre gange så mange kvindelige medlemmer som mandlige. Derfor tæller en ekstra førtidspensionsbevilling relativt mere blandt mænd end blandt kvinder.

Men figur 3 viser også, at der har været en stigning i bevillingsfrekvenserne i perioden 1998-2004, både blandt mænd og kvinder, men en nedgang siden 2005.

Diagnoser

Et andet interessant spørgsmål er, om udviklingen i tildelte førtidspensioner har været ens for forskellige diagnoser. Der forekommer en lang række specificerede diagnoser i forbindelse med bevillinger af førtidspension. Vi har imidlertid valgt kun at operere med to kategorier af psykiske diagnoser:

- Sværere sindslidelser, fx depression, skizofreni osv.
- Lettere sindslidelser, fx fobier, belastningsreaktioner og PTSD (posttraumatisk stress disorder).

Kilde: Statistiske data fra PKA.

Figur 4 viser, at der er lidt flere førtidspensionsbevillinger med diagnoserne 'sværere sindslidelser' end 'lettere sindslidelser'. Forskellen var størst i begyndelsen af perioden, dvs. 1996-1998. Siden 1999 har forskellen mellem de to diagnosegrupper været noget mindre.

Figur 4 viser også, at der i perioden 1998-2004 har været en stærk vækst i begge diagnosegrupper. Siden 2004 har der været en nedgang i 'lettere sindslidelser', mens der først har været en nedgang i 'sværere sindslidelser' fra 2006.

Man kan umiddelbart konkludere, at det tilsyneladende ikke er en enkelt diagnose, der forklarer hele stigningen i antal førtidspensioner, men derimod et mere bredt udsnit af diagnoser.

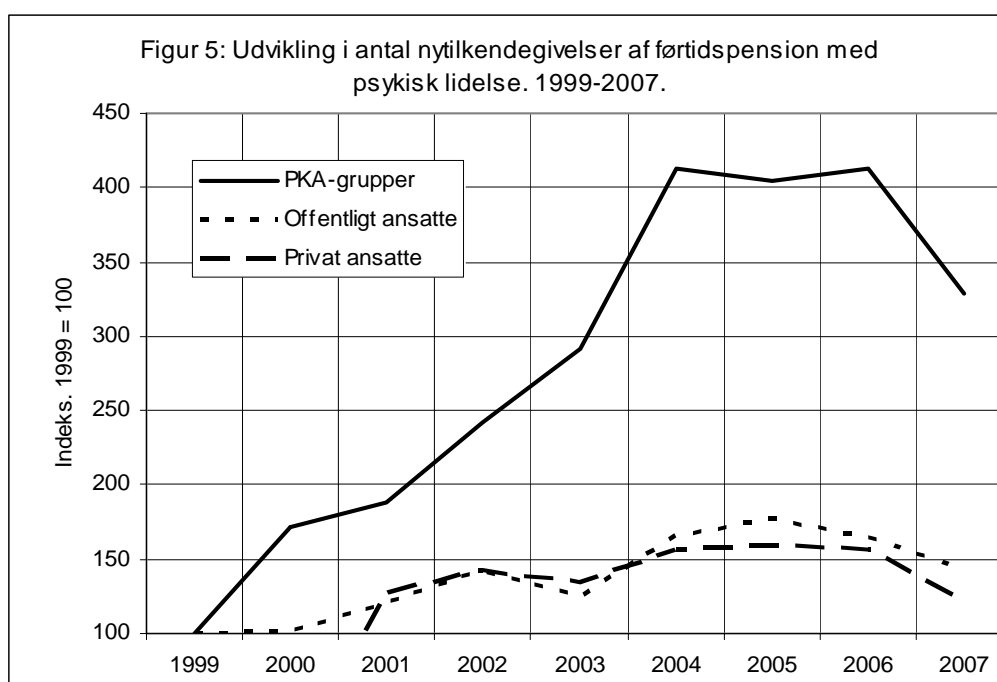
Sammenfattende kan man konstatere, at antallet af nytilkendte førtidspensioner blandt socialrådgivere og socialpædagoger i PKA har været meget

stærkt stigende i perioden 1998-2004, hvor der er sket en firedobling. I perioden 2004-2005 var tallet stigende, men det sidste år er tallet faldet markant igen. Udviklingen har været stort set ens for både socialrådgivere og socialpædagoger, ligesom der heller ikke har været væsentlig forskel på mænd og kvinder. Endelig kan det konstateres, at der også har været tale om en stigning i forskellige undergrupper af psykiske diagnoser.

3 Sammenligninger med andre grupper

I det foregående har vi, som nævnt, konstateret, at der har været tale om en stærk stigning i antallet af nytildelinger af førtidspension blandt socialrådgivere og socialpædagoger i PKA. Spørgsmålet er derfor, om det er noget specielt for disse grupper i PKA, eller om det er en mere generel tendens i samfundet. Det har vi undersøgt ved hjælp af statistik fra Ankestyrelsen i perioden 1999-2007.

De følgende figurer viser udviklingen ved hjælp af indeks, hvor 1999 er sat til værdien 100. Det betyder, at man lettere kan sammenligne udviklingen for grupper med meget forskellig størrelse. I figur 5 er sammenlignet socialrådgivere og socialpædagoger i PKA med gruppen af offentligt ansatte og privat ansatte.

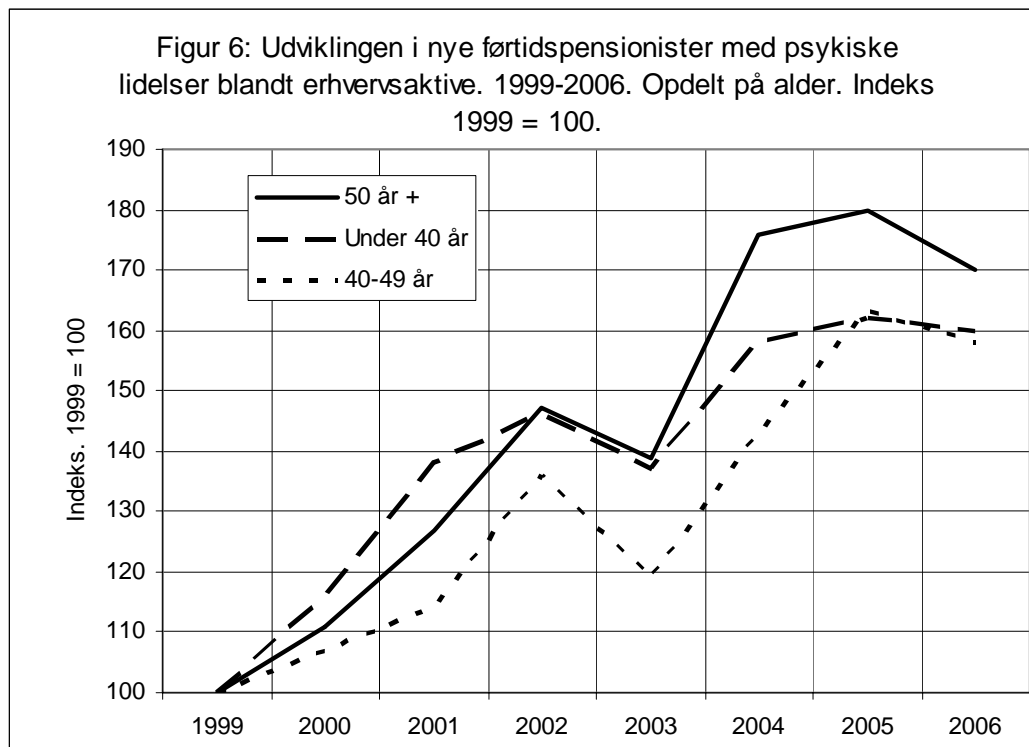
Kilde: Statistiske data fra PKA og Den Sociale Ankestyrelse.

Figur 5 viser meget klart, at udviklingen i PKA har været betydeligt stærkere end andre grupper i perioden 1999-2004. Socialrådgivere og socialpædagoger i PKA på førtidspension med psykisk lidelse er blevet tredoblet til mere end indeks = 400. Privat ansatte har haft en stigning på ca. 50 % med en stærk nedgang det sidste år. De offentligt ansatte har haft en stigning på op mod 75 %, men de har også haft en stærk nedgang det sidste år.

De sidste år har der været en klar nedgang i antallet af nytilkendelser. Nedgangen har i øvrigt været større blandt socialrådgivere og socialpædagoger end blandt privat og offentligt ansatte.

Aldersgrupper

Et interessant spørgsmål er bl.a. om der har været forskellig udvikling i forskellige aldersgrupper. Det vises i følgende figur 6, som viser udviklingen i perioden 1999-2006 blandt de erhvervsaktive i forskellige aldersgrupper.

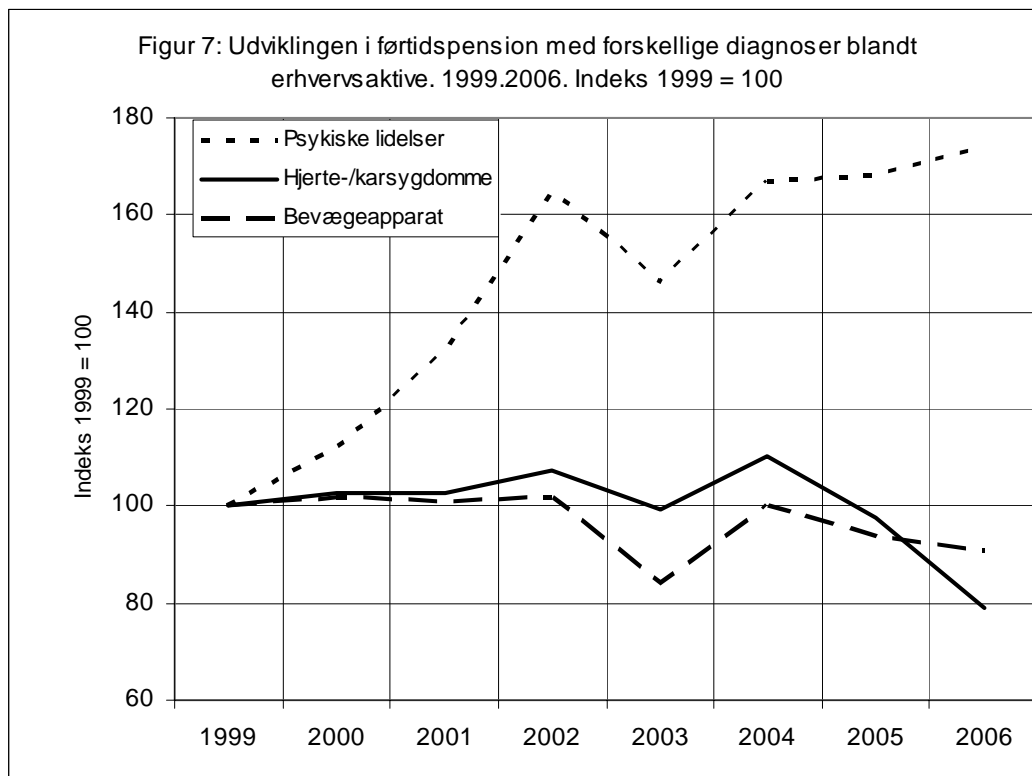

Kilde: Den Sociale Ankestyrelse.

Der har været en jævn stigning i perioden 1999-2004, men de seneste par år er antallet faldet igen i alle aldersgrupper. Der er desværre endnu ikke tal for 2007, der er opdelt på alder, men meget tyder på, at der er tale om et fald i antallet af førtidspensionister med psykiske lidelser.

Andre diagnoser

Et andet spørgsmål er, om diagnosen 'psykiske lidelser' i forbindelse med førtidspension har udviklet sig anderledes end andre diagnoser.

Kilde: Den Sociale Ankestyrelse.

Figur 7 illustrerer, at de 3 største diagnosegrupper har udviklet sig forskelligt i perioden 1999-2006. Bevægeapparatlidelser og hjerte-kar-sygdomme har været stabile og faldende, mens psykiske lidelser har været klart stigende især i perioden 1999-2002.

Sammenfattende kan man altså konstatere, at førtidspensioner på grund af psykiske lidelser har været stærkt stigende i de senere år, men socialrådgivere og socialpædagoger i PKA har tilsyneladende oplevet en betydelig større stigning end mange andre grupper i samfundet.

4 Sammenfatning

Den statistiske analyse har vist, at der har været en klar stigning i antal bevilgede førtidspensioner med diagnosen psykiske lidelser blandt socialrådgivere og socialpædagoger i PKA. Stigningen har fundet sted i perioden 1998-2004, hvor bevillingsfrekvensen er steget fra ca. 5 pr. 10.000 medlemmer til ca. 20 – altså en firedobling.

Der har også været en markant stigning blandt andre kommunalt ansatte, men stigningen har været væsentlig større blandt socialrådgivere og socialpædagoger – især i perioden 2002-2004.

Det er ikke en enkelt diagnose, der er skyld i den kraftige stigning i antal førtidspensioner – tværtimod har der været en næsten ensartethed i kategorierne 'sværere sindslidelser' og 'lettere sindslidelser'.

Endelig kan vi konstatere, at den stærke stigning i førtidspensionerne er sket i samme omfang blandt socialrådgivere og socialpædagoger, ligesom udviklingen også har været ens for mænd og kvinder.

Det store spørgsmål er altså, hvorfor der er sket en firedobling af førtidspensionerne på grund af psykiske lidelser i perioden 1998-2004 blandt socialrådgivere og socialpædagoger. Meget tyder på, at det nu har stabiliseret sig på det høje 2004-niveau, selv om der har været en generel nedgang i 2007.

Der er tilsyneladende kun en konkret forklaring på stigningen, nemlig en højesteretsdom i 1999 om, at lettere sindslidelser skal have en større vægt ved tildeling af førtidspension. En anden forklaring kan være ændringen af førtidspensionsloven i 2003, hvor man gik fra et erhvervsevnetabskriterium til et arbejdssevnekriterium, men det er lidt uklart, i hvilken retning det trækker. Det er næppe de eneste og fulde forklaringer på den stærke stigning, som er sket over en længere periode – 1998-2004.

Det seneste år har der været et fald i antallet, som det er vanskeligt at forklare. Der har også været fald i førtidspensioner med andre diagnoser, som tyder på at det er et generelt fald i antallet af førtidspensioner. Måske er det en konsekvens af strukturreformen, hvor de nye kommuner ikke har nået at behandle så mange førtidspensionssager. I så fald er det kun et midlertidigt fald, som vil blive indhentet i de kommende år.